Պիրինճի Սկսեալ 1864.
Ն՝ 96.

ՎԱՐԱԳԱՅՐ ՀԱՎԱՏԻՍ

ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ · ՅՈՒԼԻՍ 25.
Ն՝ 97

Ղազէթամիզ հաֆթատա պիր տէֆա օլարադ, ճիւմա իրթէսի կիւնէրի նէշր օլունուր։
Ալթը այլըզը բէշինան 60 ղուրուշ տուր։
Պիր նիւսխէսի 3 ղուրուշ տուր։
Միւշթերիտէն հիչ պիր եէր իչին, հիչ պիր փարա բօսթա փարասը մանթլուպ օլունմազ։

—o—

Միւշթերի եաղլմայա իսթէք իտէն զաթիար, եա Վէզիր խանընտա 17 Նիւմէրօլու թաղխանէմիզէ, վէ եախօտ Վարագէր խանընտա իւսթ գաթտա 1 Նիւմէրօլու օտատա քէնտի ատամըմիզա, արզուլէրինի պէյանէ հիմմէթ իյլէմէյի տիլէր։

Ղազէթամիզա տախի իրսալ օլունան մէքթուպլարըն իւսթէրի, եա քէնտիմիզէ վէ եատա միւէղզիմիզ պուլունան Պ. Միրիճան Տօղրամաճեանա խիթապէն եազըլմալը տըր։

Իլանաթըն պիր սաթրը իլէ տէֆա իչին, ղուրուշ 3
Իքինճի տէֆա իչին 2
Իւչիւնճիւ տէֆա իչին 1
Ուզուն պահսալար իչին այրըճա բաղարլըզ օլունուր։

—o—

ՄԷՄՈՒՐԻՆ

ԻԶՄԻՐ · Տիգրան Աղա Գարագաշեան։
ԻԶՄԻՏ · Մ. Յակոբ Աղա Նազարէթեան։
ՊՐՈՒՍԱ · Թէոփիլէ Աղա Գալիոնեան։
ԷՏԻՐՆԷ · Թորոս Աղա Յովհաննէսեան։
ԹՐԱՊԶՈՒՆ · Վարդան Աղա Խաչեան։
ԳԱՅՍԷՐԻՅԷ · Գէորգ Աղա Գրիգճեան։
ՀԱԼԷՊ · Յովհաննէս Աղա Քիւրքճեանօֆ։
ԱՏԱՆԱ · Հաճի Յակոբ Աղա Ուրֆալեան։
ՄԱՆՉԷՍԹԷՐ · Խաչիկ աղա Սինանեան
ԹԷՐՍՈՒՍ · Գրիգոր Աղա Մելքոնեան։
ԹՈԳԱՏ · Հաճի Աւետիս Աղա Արսլանեան։
ԵՕԶԳԱՏ · Գասպար Աղա Տէր Յովհաննէսեան։
ԱՄԱՍԻԱ · Բարսեղ Աղա Կիւմիւշեան։
ԱԳԻՏՕՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ · Հաճի Մկրտիչ աղա Թօրալեան։
ՄԱՐԱՇ · Հաճի Տէվլէթ աղա Զօրպաճիեան։
ԹԷՔԻՐՏԱՂ · Ընթերցասիրաց Թանգարան։
ՐՈՒՍՃՈՒԿ · Յակոբ աղա Գազանճեան։
ԱՆԹԱՊ · Նիկողայոս աղա Նազարէթեան։
ԻՍԿԷՆՏԷՐԻՅԷ · Յովհաննէս աղա Քէչիկեան։
ՍԱՄՍՕՆ · Յովհան աղա Գէյուճեան։
ՍՈՒՆԿՈՒՐԼՈՒ · Սարգիս աղա Նուրլուեան։

Կէչէն հաֆթատան պէրու Յրուիչիմիզ քէյֆսիզ օլտուղունտան, Վարագալարըն կիւնիւնտէ կէօտէրիլէմէտիկի իչին մնազուր պույրուլմասը բէճա օլունուր։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ասն տէֆաքի Ընդհանուր Ժողովտա վէրիլէն գուրատա, Վաղաքական Ժողով ազաըլը իչին, շու աթիտէքի իսիմէր էքսէրիյէէթի միսթագիլէ գազանմըշար տըր, եանի,

Երամեան Գէորգ պէյ.
Միսաքեան Վարդերես էֆէնտի.
Նորատունկեան Յակոբ „
Խաթիմարաճեան Գէորգ „
Խարունակ պէյ.
Եազըճեան Եազուպ էֆէնտի.

Վէ սալը կիւնքի թէքրարէն վէրիլէն գուրատա, շու աթիտէքի իսիմէր էքսէրիյէթ գազանտըգլարընտան, շիմտի քի հալ, Վաղաքական Ժողով քէնտի թէքմիլլի յինի պուլմուշ տուր, եանի,

Սագաեան Ալիքսան էֆէնտի.
Բոզամանեան Սանտիսան „
Ֆրէնկեան Յակոբ „
Ղազարեան Գրիգոր „
Կրճիկեան Ընդրանիկ պէյ.
Պուրունսուզեան Յակոբ էֆէնտի.
Մարկոսեան Գրիգոր „
Միւհէնտիսեան Մարտիրոս „
Ղազարեան Մկրտիչ „
Ուսմէտ Պէկզատ „
Մինասեան Մինաս „
Ալեանագեան Խաչիկ „
Սարուխանեան Յարութիւն „

Հէր եէնի մէմուրտան վէ եէնի մէճլիստէն եէնի եէնի էյիլիքլէր պէքլէնիլմէք ատէթ տիր, իչթէ Վաղաքական Ժողովումուզ տախի, թագըմըյլա տէյիշիլմիշ օլտուղունտան, թապիաթիյլէ էհալի հիշ, միլլէթճէ եէնի շէյլէր պէքլէյէճէք տիր. վէ թապիաթիյլէ, իլք կիւնլէրի, ինսաֆ էօլչիյլէ նազար գըլաճագտըր, լաքին արատան պիր դաշ այ կէճտիքտէն սօնրա, էմնալէրի միսիլու, Ի խաշ հան ղրա պաղըրշաճաղը տախի իհթիմալտէն տիր։

Պիշ տախի, ումում իլէ պէրապէր, Վաղաքական Ժողովտան բէք չօգ իյի շէյլէր պ'իրլէմէքտէ օլտուղումուզտան, չօգ տէֆա, նիչէ ամէլ ու հարէքէթլէրինի պօզմուշ, վէ գրիթիգայա ալմըշզը տըր, լաքին ասլա շախսճա ատավէթիմիզ օլմատըզընտան, տայիմա իշլէրին էսասընտա, վէ չարխլարըն միլլէրինտէ պօզուգլուգ օլտուղունտան թէշէբքի իթմիշիզ տիր, վէ հալեա տախի իթմէքտէյիզ։

Պաղըլար պիշիմ պահսալարըմըզը օգույարագ, խուսուսիյլէ թաշրալարտա, Խաթրիքխանէնին հագգընտա, իւմիտ քէսիքլիյինէ տիւշմէքտէ տիրլէր. վէ վագտա շու խուսուս պիզիմ տախի էսէֆիմիզի մուճիպ օլմագտատըր, չիւնքի ճահիլ էհալինին իւմիտինի քէսմէք, միլլէթճէ պիր զարար տըր, լաքին սիւքիւթ իտիպ, միլլէթ մէմուրինինին թագսիրաթընը կիզլէմէքտէ. տահա պիւյիւք վէ բէք պիւյիւք պիր զարար տըր. շէյլէ քի, միլլէթճէ իտարէէր Նիզամընա կիրտի քէլէրի թագտիրտէ, էվվէլքի սընքֆտան օլան զարարըն էօնիւ ալընը էմմա, իտարէլէրին թագսիրաթ վէ Նիզամըզըզլարը կիզլիտէ գալտըգլարը հալտէ, միլլէթ աղ վագրթատան զայպ օլուպ կիտեր. նասըլ քի շիմտիքի հալիմիզ, սէյլէտիկիմիզի բանա թաստիգ իթմէքտէ տիր։ Կէրչի պիզ պու կիւն քի կիւն պիր գաշ միլիոնտան միւրէթթէպ պիր միլլէթիզ տէյի տուրմագտայըզ, հալ պու քի, միլլէթլիք տէնիլէն, վէ էհէմմիյէթտէն պուլունան խասսէլէրճէ տէրքէար օլան մահրումիյէթիմիզէ նազարէն հէման պիր դաշ պին քիշի գատար տախի, գատր ու հայսիյէթիմիզ պուլունմագտա տէյիլ տիր։ Պէօյլէ պիր հալի պիլմէք վէ սէօյլէմէք, աշուրի մէրթէպէ էսէֆէնկիզ, վէ տէհշէթամիզ տիր, լաքին չիֆտիտէքի, ասլա ինքեար գապուլ իթմէզ պիր սահիհլիք տիր. հանթա օլ գատարա գատար միլլէթիմիզ ճէհալէթտէ գալմըշ, վէ գատր ու հայսիյէթի ազալմըշ տըր քի, հէր միլլէթին գապա թագրմը, շախսըմըզա պիր հարէթ իթմէք իսթէտիկի վագրթատա, հալեա պու կիւնէ գատար։ Ղինկեանէլէրէ, վէ Եէհուտիլէրէ խիթապէն իսթիմալ իթտիքլէրի միսիլու, պիզէ տախի միլլէթլիք իսմիմիզի իսթիմալ իտէրլէք, թահգիր նիյէթիյլէ, վար հէյ սէնտէ . . . Իրմէնի . . . հէլի շու Իրմէնիյէ պագ . . . էմմա Իրմէնի տէյի՞ միսին . . . տիմէքտէ տիրլէր։

Գայտսըզ վէ զէնկին ատէմէր, պէօյլէ հագարէթլէրի հէմ չօգլուգ իշլիմէզլէր, վէ հէմտէ իշլիթտիրլէրինտէ վաղիֆէ խինմէզլէր, հալ պու քի, պու խուսուս էն զիյատէ տիգգաթ իտէճէք խուսուսլարտան պիրիսի տիր, վէ պունուն իսէ սէպէպի պաշգա պիր շէյ օլմայուպ, ալէմ նէզտինտէ, յարըմըզըն աշաղը պուլունմասը տըր. վէ հէր ատէմ իսէ, շախսճա շէրէֆինտէն զիյատէ, միլլէթճէ շէրէֆէ տախի միհրաճ պուլունմագտա տըր։

Վագտա պիզ միլլէթիմիզին հալինի հէր վագրթի պօղմագտա, վէ պաղըլարըն իւմիտ ու զայրէթինէ սէքթէ վիրմէքտէյիզ, լաքին պունուն իլէ պէրապէր, նիչէլերին տախի, զուլմէթի ճահիլինտէֆ իլէ, ֆիքիրլէրին թէնվիր իթմէքտէյիզ։

Իւմիտ քէսիքլիյինէ տիւշէն քէսանէ շունու խապէր վէրիրիզ քի, պիզիմ պու եազտըզլարըմըզտան, տէյիլ գաթի իւմիտ իթմէլի տիրլէր, իլա, միլլէթիմիզին, եազըն վագրթատա, նիզամընա կիրէճէկի իչին, տահա զիյատէ իւմիտ ալմալը տըրլար. զիրա պիր խասթանըն քէնտի աղրըսընը տույմասը իյի պիր ալեամէթ օլտուղու միսիլու, պիր միլլէթին տախի, քէնտի ֆէնալըգլարընը ֆարգ ու հիսս իթմէսի, բէք իյի պիր ալեամէթ տիր. խուսուսիյլէ պիր միլլէթին ղազէթա վէ քիթապլարը, օլ միլլէթտէ պուլունան ֆէնալըգլար իւզէրինէ նիտալար վէ թէշէբքիլէր իթմէյէ պաշլարլար իսէ, արթըգ օլ միլլէթին խարապ օլմասընտան գօրգուլմագ ճայիզ տէյիլ տիր. չիւնքի, քիթապլար վէ ղազէթալար, ֆէնալըգլարը խապէր վէրիրլէր իսէ, թապիաթիյլէ էհալի տախի օնլարը օգուր, վէ տէրտինէ տէրման արամայա, վէ եախօտ եինէ գալէմլէրին վէրտիկի խայրը նասիհաթլարը իճրա իթմէյէ պաշլար։

Պունտանտա գաթինազար, միլլէթիմիզին շու շիմտիքի հալինի, հէրնէ գատար պօղմագտա իսէքտէ, եինէ պու ճիւմլէ, էվվէլքի հալէրինտէն, եիւզտէ սէքսէն ֆարգը, եանի իյի պուլունմագտէ տիր. վէ պիզիմ ղայրէթիմիզ իսէ, անճագ տահա իյի օլմասընը մուճիպ օլտուգտան պաշգա, մէտէնիյէթ տայիրէսինտէ տախի պիր եէր թուրթմասընա չալըշմագտան իսպարէթ տիր։

Այէյուսիյէթ իւզէրինէ պու գատարճըգ սէօյլէտիքտէն սօնրա, պաշլայալըմ եինէ պիզ քէնտի գրիթիգալարըմըզա։

Հիմտիքի եէնի Վաղաքական Ժողովա աղա ինթիհապ օլունանլար, ագալլի իւչ ռուպունտան զիյատէսի, շիմտիյէ գատար, վագրթի վագրթի, եա այնի ազալըգտա պուլունմուշլար, վէ կաֆօտ սայիր ճիհէթլէ միլլէթիմիզէ իստամէթ իթմիշլէր տիր, տիմէք տիր քի, շու ճիսմին էն պիւյիւք գըսմը, եինէ էվվէլքի զաթլար օլուպ, եալընըզ պիր գաշլարը, միլլէթճէ իտարէ մէյտանընտա, եէնի կէօրիւլէճէքլէր տիր, վէ պինաէն ալէյհ, տիմէք տիր քի, եինէ ազաճա հալի, էսկի թաս վէ էսկի հէմմամ կիպի տիր։

Պիզ պունտան էվվէլքի Վաղաքական Ժողովուն, սայ ու զայրէթ վէ արզու ունիյէթինին մէտհէ շայան օլտուղուն թագրիր իթմիշիզ տիր, լաքին պու կիտիշ իլէ, քիւլլի զահմէթինին պօշա կիտէճէյին տախի սէօյլէմիշիզ տիր։

Այվէլքի Ժողովուն տաղըմասընա պաշլըճա սէպէպ, ազալարընըն բէյ տեր բէյ իսթիֆա իթմէսի, վէ գալանլարըն բէք պիւյիւք պիր մէսուլիյէթ, վէ ատէմի գուտրէթ թահթընտա գալմասը վէրիլտի, լաքին շու իսթիֆա վէրմէնին սէպէպինին նէ օլտուղու, լայըգըյլա նէ՝ արանըլտը, վէ նէ՝տէ անլաշըլտը։

Հէլէ պիզճէ, իտտաա իտէրէք տէրիզ քի, մէմուրիյէթի մէզպուրէնին անգարեա պիր շէյ օլմասը տըր։

Հիմտիքի Վաղաքական Ժողով, քէնտի թէքմիլլիյէթինտէ գատիմ գալարագ, մէմուլ օլունան սէմէրէյի իպրաղ իտէպիլէճէ՞ք մի տիր, եանի Ամհմանադրութիւնուն, լայըգլյլա իճրասը կէօրիւլէպիլէճէ՞ք մի տիր, պիզ տուա իտէն, վէ արզուքէշ պուլունանլարտանը, լաքին թարիգ վէ էսաս տէյիշիլմէճէ, ատէմ տէյիշիլմէսիյլէ, հիչ պիր ֆարգ վէ մուհասսէնաթ կէօրիւլէճէկինէտէ, ինանանլարտան տէյիլիզ։

Միլլէթ պու կիւն Ամհմանադրականտը, տիմէք տիր քի, Ամհմանադրութիւնուն քեամիլէն իճրասընը իսթէր, վէ Ամհմանադրութիւնուն իճրասը կէօրիւլէպիլմէք իչին իսէ, պիյիւք ագըլ, պիյիւք ղայրէթ, վէ պիւյիւք փէտաքեարլըգ, վէ պունտանտա պաշգա, վէ հէր շէյտէն էվվէլ, փարա իգթիզա իտէր, եօխսա, հիչ պիր շէյ օլամազ։

Վաղաքական Ժողովտան պէքլէրիզ, թաշրալարտա Ամհմանադրութիւնուն պիր ան էվվէլ իճրայէ կէլմէսինի, առաջնորդլուգլարըն նիզամընա կիրմէսինի, հէր թարաֆտա գրզլար վէ էլքէք չօճուգլար իչին մէքթէպլէր աչըլմասընը, վէ թաշրալարա եէնի լիյագաթ վէ աշխարհական միւֆէթթիշլէր, վէ Ամհմարութիւնու իճրա իտիճիլէր կէօնտէրիլմէսինի։

Լաքին Վաղաքական Ժողով պունլարը իճրա իտէպիլմէք իչին, պիր չօգ թէտտպիրտէն պաշգա, էվվէլ էմիրտէ փարայա միհթաճ օլաճագ տըր, տիմէք տիր քի, միլլէթիմիզին իգպալ ու իտպարը, հէր շէյտէն զիյատէ, իշ կէօրէճէք ատէմլէր իչին լաղըմ կէլէն փարանըն թահսիլինէ միհթաճ պուլունաճագ տըր։

Պիզճէ պու պիր իյի ալեամէթ տէյիլ տիր, չիւնքի, իւչ միլիոն էհալինին սէատէթի հալի, իւչ պին քիշինին, պիր գաշ եիւզ պին ղուրուշ վէրկի վերմէսինէ պէքլէյէճէք տիր։

Միլլէթճէ իշլէրիմիզ օլ գատար չօգ, վէ օլ գատար վագրթի սարֆ իթմէյէ, միճատէլէ էյլէմէյէ, վէ ֆիքր ու զիհն եօրմայա միհթաճ տըր քի, էօյլէ հաֆթատա պիր տէֆա թէճէմմիւ իտէճէք ժողովուն, եիւզտէ պիրիսինի տախի լայըգըյլա թէսվիյէ իտէպիլմէսի, իհթիմալտէն տէյիլ տիր։

Խարէ չարխը տէնիլէն շէյ, հէր սաաթ տէօնմէլի, վէ հէր վագրթի կէօզէտիլիպ թամիր օլունմալը տըր. եօխսա, էհալինին իշի իւսթ իւսթէ եըղըլըր գալը, վէ պիր թարաֆտան հէր քէս իւմիտի քէսէրէք իսթիտա իթմէքտէն ֆ'րաղաթ կէլիր։ Այսըլ քի չօգ եէրլէրտէ, Խաթրիքխանէնին իսմինի իշիթմէ տիքլէրինտէ, «օրասը կիրտապ տըր, տիւշէն չըգամազ...» տէնիլմէսի, պիր տարպը մէսէլ սըրասընա կէչմիշ տիր։

Պու մէսէլէ իւզէրինէ պիզ բէք չօգ սեյլէտիք, վէ հէր վագրթի տախի սէօյլէյէճէյիզ, վէ հէր հալտէ պիր կիւն պիզիմ սէօզիւմիզ օլաճագ տըր, եանի միլլէթիմիզ մաաշը վէ հէր կիւնլիւք մէճլիսէ մանլիք օլաճագ, վէ միլլէթ օլտուղունու, ճիւզ իւ քիւլլի օլ վագրթի թանըյաճագ տըր. չիւնքի, կիթտիքճէ Վաղաքական Ժողովուն տախի, պուլթարիգճէ տէրքէար օլան քէնտի ատէմի գուտրէթինի թանըյաճաղը շէյլէ տուրսուն, էհալի տախի հէր վագրթի պէօյլէ ույումայրպ, էլպէթթէ պիր կիւն զաֆլէթ ույգուսունտան ույանարագ, հէր միլլէթին իտարէսինի կէօզլէրի էօնիւնէ կէթիրէճէք, գուսուրունու թանըյաճագ, վէ իտարէյի միլլէթէ խիթապէն,

Եաղըճ՞է տըր տրիբէ, պո՞ չըքմազ եօլլարդան կէրչ՞ պէօնիլնէսը, վէ իսլանը հալիֆէզ հէմ՞ն իտիրլէ, եմա, ֆարբ լաղը՞ իֆլ, հաղըրըզ վէրմէյէ, լաֆէն պիզէ պէր լէյֆէրն եմ՞նէյենի կէօրնէրինէ, ՐԷՀՐԻՆԻ ՕՀՄԷՐԵՈՅ ԻՄՐՈՂ ԻՄՐՈՒ, վէ հէր պէյէլ իսէ, կիրէճէկինէ եօլան պէր իտարէնասընը մէյտանէ չըքմազ, կէօրէլ՞մ, վէ իսէ՞ն օլաբ՞մ, տէյճէճէք տիր։

Պիզիմ շիմտիյէ գատար թուրիտտուղումուզ թարիգ, խարապ ու քէօհնէ պիր պինայը թամամիմէյէ չալըշմագ, վէ Հրիստոս էֆէնտիմիզին նասիհաթընա մուղայիր օլարագ, էսկի թուրումա, եէնի եամա վուրմայա չըգըշմագ տըր, էվվէթ, պու տախի պիր եօլտուր, լաքին սօնու չըգմազ եօլտուր. չիւնքի, մատամ քի պիր պինա խարապ տըր, հէր նէ գատար տէսթէք վուրուլսա, հէր նէ գատար տէլիք տէշիք գաբատրլսա, վէ հէր նէ գատար ալտատըճը պէյալար իլէ, խարիճէն իյի կէօսթէրիլսէ, եինէ պիր կիւն պիր պօրա վէ ֆուրթունայա, վէ եախօտ պիր զէլզէլէյէ թէսատիֆ իտէրէք, տէվրիլիպ գալաճագը պի իշթիպահ տըր։

Թէշգրեսը տըր միլլէթիմիզին հալի, հէր պիր շէյիմիզ էսկիմիշ վէ խարապիյէթէ եիւզ թուրթմուշ տուր, վէ թամիր գապուլ իթմէզ պիր հալէ, չօգտան պէրու տիւչար օլմուշ տուր։ Պիզճէ հէր պիր շէյ ալթ իսթ օլմալը, վէ Ամհմանադրութիւնա թէվֆիգան, հէր պիր շէյ իչին, եէնիտէն խարիթա թէրթիպ օլունմալը, վէ թէմէլ գօնուլմալը տըր։ Այ էֆէնտիլէր գօնուլապիլսին իչին, էվվէլա առաջնորդլուգլար նիզամընա կիրմէլի, Ամս վէ Ազթամար Կաթուղիկոսլարը վիճակլարը, քեամիլէն Արքութիւնուն իտարէսի թահթընա կիրմէլի, վէ հէր առաջնորդուն եանընտա, պիրէր լայըգլը եազըճը, վէ պիրէրտէ աշխարհական էհլի տիրայէթ վէ սահիպ իսթիգամէթ մուավին, եախօտ միւթէշար պուլունմալը տըր. վէ հէր առաջնորդ, հիչ տէյիլ իսէ, հաֆթատա պիր տէֆա, վէ պօշ քեաղըտ տախի օլսա, քէնտի իտարէսի թահթընտա պուլունան մահէլլէրտէն մէքթուպլար ալմալը, վէ գարշըլըգ պօշ եախօտ տօրու ճէվապլար եազմալը տըր. վէ քէղալիք Խաթանպօլ Խաթրիքխանէսի, հէր առաջնորդտան, տէվրինի պօշա կէշիրթմէյէրէք, հէր հաֆթանըն իտարէճէ խիւլասասընը ալմալը, վէ ճէվապընը բէյ տեր բէյ կէօնտէրմէլի տիր։ Այ էֆէնտիլէր պունլարտանտա մաատա, հէր մէմլէքէթտէքի զալըմ ջօրպաճըլարտան, էհալի գուրթարըլմալը, տէվլէթէ վէրիլէճէք վերկինին թագսիմ վէ թահսիլի, հագգանիյէթ իւզրէ իճրա օլունմալը, խըրսըզլըգ վէ հագսըզլըգ գալգմալը, վէ ճիւնհալը առաջնորդլար վէ քարոզիչէր, անինտէ Խաթանպօլա ճէլպ իլէ, ճէզալարը վէրիլմէլի, վէ տիկերլէրէ իպրէթ օլսուն իչին, զաղէթալար վասըթասըյլա նէշր ու իլան գըլընմալը, վէ հէր

առաջնորդարան, հերՔաղաքական ժողով, վէ հեր թաղական խորհուրդտա, հիշ տէյիլ իսկ, պիր իքի ճինս, վէ պաշլըճա բօլիթիգա ղաղէթալարը պուլունմալը տըր, վէ ղայրի հիւմ վէ ղայրի հիւմ։

Շիմդիքի Քաղաքական ժողով, պունլարը եաբաճա՞գ մը տըր, վէ եաբապիլէճէ՞ք մի տիր. էկէր եաբապիլէճէք իսկ, միլէթիմիզին տէօրթ պէշ սէնէյէ գատար, պաշգա պիր սուրէթ քէսպ իտէճէկի շիւբհէսիզ տիր. եօգ, էկէր եաբամայաճագ իսկ, էվվէլքիէրտէն զէյատէ պիր սէմէրէ կէօսթէրէմէյէճէյի, էսէֆ իտէրէք սէյլէրիզ քի, կիւնէշ կիպի աշիքեար տըր։

Պունլարը սէյլէմէմիշտէն մագսէտ, Քաղաքական ժողով հիշ պիր իշ կէօրէմէյէճէք տիր, իմտի էյլէ օլտուգտա պօշ շէյտիր, տիմէք օվայուպ, անճագ, իշին իգթիզասընը խապէր վիրմէքտիր. էմմա պու կիւն եաբմաղլարտա, ալթը այտան վէ պիր երլտան սոնրա եաբարլար իմիշ, զարարը եօգ, էլ վէրիրքի, պիզ պիր սաաթ ագտէմ, թօհումունու էքմիշ օլալըմ։

Միլէթճէ հեր պիր իսլահաթըն լագըրտըսը կէչտիքտ, բարա եէֆոռ, ճէվապը վէրիլմէքտէ տիր. իյի, լաքին, էվվէլ ու ախըր, լազըմ կէլէճէք փարայը էհալի վիրէճէք տէյի՞լ մի տիր, վէ շիմտիյէ գատար տախի վի՞րմէմիշ մի տիր։ Ա՛գաա պիր գաչ սէնէտէն պէրու, միգտարի քիֆայէ վէրկի թօբլանըլամամըշ տըր, լաքին օլ խուսուստա տախի գապահաթ էհալիտէ տէյիլ տիր, չիւնքի, թօբլամանըն թարիգի տիւշիւնիլմէմիշ տիր։

Ա՛արչութիւնուն իլք պօրճու, Ռուսինեան էֆէնտինին էֆքեարընա թէվֆիգան, պիր տէֆա էհալիտէն, նէ գատար վէրկի թօբլանըլմայա իհթիմալ վար տըր, օնու անլամագ, վէ օնտան սոնրա, թագսիմի վէ թահսիլի ուսուլինի տիւշիւնմէք տիր, պունուն իչին իսկ, խասսէթէն պիր գօմիսիօն պուլունուպ, հեր քէսի գալէմէ ալմալը, վէ գուտրէթինի անլամալը տըր. վէ էտաճատա մուխալիֆէթ ինտէնլէրտէն տախի, հիքիւմէթ մարիֆէթիյլէ թահսիլ օլունմալը տըր, չիւնքի Ամմանադրութիւնուն իգթիզասընճա, նասըլ քի գաֆիմանէն պէրու, սայիր միլէթլէր միսիլու, միլէթիմիզ տախի, քէնտինճէ օլան մէսարիֆաթընը, պիզգաթ քէնտիսի գայրրմագտա տըր, վէ պատէզին տախի գայրրաճագ տըր, վէ հիքիմէթ թարաֆընտան, պու պապտէ լազըմ կէլէն մուավէնէթին հիմմէթ պույրուլաճաղընտա պի իշթիպահ տըր, եօխսա, քիլիսէ, մէքթէպ, բուհպան վէ սայիրէնին միսարիֆաթընը, պէյլիք թարաֆընտան գայրրմասը իգթիզա իտէր։ Պիզ էմնիյէթ իւզրէ սեյլէրիզ քի, Ա՛արչութիւն վէրկիյի պիր նիզամ վէ պիր գավի թէմէլ իւզէրինէ գոյուպ, վէ միլէթճէ պիր մէնֆաաթ կէօսթէրտիկի թագտիրտէ, էհալիտէն եիւզտէ սէքսէնինին, քէնտի հիւսնի բիղասը յլա, սէհմինէ իսապէթ իտէնին վիրճէճէկի մէմուլի գավիտէն տիր. վէ պագը գալան եիւզտէ երկիրմինին իսկ, եա վաֆթիզ, եա նիքեահ, վէ եատա ճէնազէ միւնասէպէթիյլէ, Խաթրիքխանէյէ կիթտիկինտէ, պօրճունու էտա իթմէյէ մէճպուր օլաճաղը պի իշթիպահ տըր։

Ի՛հալի միլէթէ, վաֆթիզ, նիքեահ, վէ ճէնազէ, վէ սայիրէ միւնասէպէթիյլէ բէք չօգ փարա վիրմէքտէտիր. վէ շունճա բաբաս, վարդապետ, վանք վէ չէրպաճը պէսլէմէքտէ տիր. լաքին քեաֆֆէսինի տախի, հէման նիզամըզ սուրէթտէ վիրմէքտէ օլտուղունտան, հէմ հեր տիւրլու ույլունսուզլուգ վուգուպուլմագտասը, հէմ արայա հեր վագըթ իրթիքեապ կիրմէքտէ տիր, վէ հէմտէ, նէ աբան խայր կէօրմէքտէ տիր, վէ նէտէ վիրէն մէմնուն օլմագտա տըր։

Վիլիսէլէր, վէ մանասթըրլար պիրեր ատամ ալտատաճագ մահէլլեր օլուպ, վէ բուհպանլար իլէ մէմուրլար տախի, պիրեր ալտատրճը մագամընտա պուլունմագտա օլտուգլարընտան, կիճէ կիւնտիւզ շէյթանլըգ տիւշիւնմէքտէ, էհալէյի ալտաթմագտա, վէ էհալիսին ճահիլ գալմասընա զայրէթ իթմէքտէ տիրլեր. չիւնքի, մագթու մասշարը, վէ պէլլի պաշը պիր կէչինէճէք իւմիտլերի օլմատըղընտան, թապիաթիյլէ, իքի եալան զէյատէ սէյլէյիպ, վէ պիրաղտա զէյատէճէ եիւզ բէքլէյի իտէրէք, պիր գաչ ղուրուշ զէյատէ գօրարմայա մէճպուր պուլունմագտա տըրլար. տիմէք տիր քի, պու ֆէնալըգլարընը քեաֆֆէսինին սէպէպի, միլէթճէ իտարէմիզին պօզուգլուղունտա տըր, վէ շու մէսուլիյեէթ իսէ, էվվէլա Ընդհանուր ժողովուն, վէ պատէհու Քաղաքական վէ Կրօնական ժողովարընը իւզէրինտէ տիր։

—Պու տէֆա Խսլիմատան ալտըղըմըզ պիր մէքթուպանաղարէն, Պուրկազտա սէքիզ խանէ Ա՛այ, վէ Սուրբ խաչ իսմինտէ պիր ատ քիլիսէյէրի պուլունմագտա օլուպ, հալ պու քի գաբալը տուրմագտա իմիշ, չիւնքի, քահանայ եօգ իմիշ, վէ չօճուգլարը տողտուգտա վաֆթիզսիզ գալմագտա, վէ ճէնազէյէրի իսէ, պիլա ային կէօմիւլմէքտէ իմիշ։ Մէզքիւր քիլիսէնին 20 պին ղուրուշ գատար փարասը տախի վար իմիշ իսէտէ, օրատա սապրգ սանարգէմինի օլան Դաւիթ չօրպաճընընը զիմմէթինտէ իմիշ, վէ քիմսէնին իսթէմէյէ ճէսարէթի եօգ իմիշ, չիւնքի չօրպաճը իմիշ (չօգ եէրտէ պէօյլէ տիր, Խաթրիքխանէ նաֆիլէ եէրտէ, էհալի բարա վիրմէյօր տէյի թէշէքքի իթմէսին . . .)։

Խսլիմեանընը քահանայսը օլան տէր Միքիսեղէկ հայը, պու կիւնլէրտէ, Պուրզազընը Ա՛այլարը հալնի, Գերապատիւ Ներսէս եպիսկոպոսա պիլտիրմիշ իմիշ, պագալըմ, նէ՞ իճրա կէօրիւլէճէք տիր։

Պուրկազտա Ա՛այլարընը շու սէֆիլ հալի օլ գատար շույու պուլմուշ քի. պայաղըճա գահվէ վէ մէյխանէ իչինտէ, պիրիսի պիր Ա՛այա հագարէթ իթմէք իսթէմիյինտէ, կի՞թ սէնտէ, բաբասընը վէ վաֆթիզսիզ գապա Ի՛րմէնի տիմէքտէ իմիշ։

Պուրկազտա պուլունան Ա՛այլարընը էօլիւլէրի տէֆնինէ հիմմէթ օլունմասը զըմընտա, պարի Խաթրիքխանէմիզ թարաֆընտան, Պուրկազտաքի Պուլղար եպիսկոպոսու հազրէթլէրինէ, պիր նիյազնամէ կէօնտէրիլսէտէ, զէվալը Ա՛այլար, պիւթիւն պիւթիւն մէյեուսիյէթէ աիւչար օլմասալար օլմա՞զ մը։

Պուրկազ քիլիսէսինի վագթիյլէ միւթէվէֆա Ռանիկ ամիրայ նաբարը՛ճը, վէ այտա իքի եիւզ ղուրուշ տախի այլըգ պաղլամըզ օլուպ, վէ վէֆաթընտան սոնրա տախի, պիր վագըթ մախտումլարը Միրիճան էֆէնտի շուն այլըզընը իթասընա տէվամ իթմիշ իսէտէ, խայլի վագըթտան պէրու քէսմիշ իմիշ։

—Կէչէն տէֆաքի Ա՛արագատա, Սրբազան Պատրիարք հայր հազրէթլէրինին Գալաթայա կիթտիքլէրի կիւնիւն միւնասէպէթիյլէ, պիր ընկերութիւն գահվէսի գաբուսունա կէօրտիւկիւմիզ բէղալէթի, բէք գըսսա սուրէթտէ պիլտիրմիշ իտիք։

Ինշիթտիկիմիզէ նաղարէն մէզքիւր ընկերութիւնուն աղալարընտան պիր գաչըրը, աշուրի տէրէճէ հիտտէթլէնմիշէր իմիշ։

Մէրգումա՛ն շու հիտտէթլէրինի ինշիթտիկիմիշտէ, օլ կիւնքի, ալ գումաշ իւզէրինտէ եազտըրմըշ օլտուգլարը շու ռեֆոռմէ լագըրտըլար խաթրըմըզա կէլտիկինտէն, տիւչարը հիրաս օլմայա պաշլամըշըզ տըր։

Մէօյէր կը ղբրանաս
Ո՞ ռեֆոռմէնէր կը գործես աշխարհ վրայ։

Օ՛էվալլըլար, պիհուտէ՞ եէրտէ, պիզէ կիւճէնիպ բահաթսըզ օլմագտան իսէ, եաբտըգլարընա բէշլման օլարադ, պիրազտա թէրպիյէլէրինի արթըրմայա չալըշալար, տահա իյի օլմա՞զ մը ատճէպ։

—Պանտուխտին չորրորդ թերթը ելաւ, որով առաջին մասը կը կազմէ, կը ծախուի ամէն գրավաճառաց քով, Մեղուին գրասենեակը Մեծ Նոր խան թիւ 2, և Վարագայի Ա՛ավատիսին սենեակը Վարագի թիւ 1։ գին 6 ղուրուշ երկրորդ մասն ալ հրատարակէ դարձեալ չորս օրինակ եթէ 150 բաժանորդ ունենայ։

Բաժանորդութեան տեղերն են, խմբագրոց սենեակները, Պ. Մարգարեանին և Պ. Պաղասարին գրատունը կը յուսանք որ ընթերցասէր հասարակութիւնը քաջալերէ Պանտուխտին աշխատութիւնը։

— Շումնուտան թարաֆըմըզա եազըլտըղընա նազարէն, օրանքն էհալիսի, պազը չօրպաճըլըգ զուլումունու իճրա իտէնլէրտէն, զայէթլէ թաճիզ օլտուգլարընտան, թէպտիլի մէղհէպէ միւրաճաաթ իթմէքնի յէթլէրինտէ պուլունմագտա իմիշլէր։

Էրէնի Քաղաքական ժողովուն տիգգաթընը, մահէլլի մէզպուր, վէ սայիրէ իւզէրինէ տավէթ իտէրիզ։

—Ա՛ալէպտէն թարաֆըմըզա եազըլտըղընա կէօնտէրիլմիշ օլան պիր մէքթուպու հէր նէ գատար դայպ իթմիշ իսէքտ, տերունինտէ պուլունան էսէֆէնկիզ պիր վուգուաթըն մաէլի խաթրըմըզտա գալմըշ օլմազին. մուխթասարէն, պէյան իտէրէք, Խաթրիքխանէնին, վէ խուսուսիյլէ Գայսէրիյէ առաջնորդլուղունուն, տիգգաթը թամամ, վէ վաճիպէյի զիմմէթի իճրասընը տավէթ իտէրիզ։

Պունտան պիր այ գատար մուգատտէմ, հէմշէհրիմիզտէն պիր ֆուգարայա, խայրրխահան թարաֆընտան հիմմէթ օլունարագ, օլ թարաֆա կէօնտէրիլիր։ Մէրգում Ռիյտէյէ եազըն պիր մահէլլտէ, եօլ իւզէրինտէ վէֆաթ իտէր։ Խալամ գաթըրճը, ճէնազէյի պիր թարաֆտա պըրագաճագ եէրտէ, ինսանիյէթ պիրլէ, գաթըրա պաղլայարագ, դիճէլէյին շէհրիմէզպուրա գատար կէօթիւրիր, վէ Ռումաւր զանն իտէրէք, Ռում քիլիսէսինէ թէսլիմ իտէր. Ռումլար Ի՛րմէնի օլտուղուն թահգըգ իթթիքլէրինտէ, էօլիյիւ պիզիմ քիլիսէյէ կէօնտէրիրլէր, տէր Յակորմու, պիլմէմ տէր Կարապետ մի, էլ հասըլ պիր հրէշ տէրտէր, ճէնազէյի իչէրի գապուլ իթմէզ, մէճպուր օլուրլար կէօթիւրիւպ, սայիր պիր մահէլլէ պըրագմայա։ Սապահ օլտուգտա, քէյֆիյէթի պազը Ա՛այլարի-շնտէրէք, կիտիպ բաբասը մէրգումա խապէր վէրիրլէր. հալ պու քի կիւն բազար օլուպ. բաբաս պատարագ իտէճէյինտէն, քիլիսէ չըգըշընտա տէֆնինի իպրամ իտէրլէր, քիլիսէ պիթէր, լաքին օրանքն ատէթի իւզրէ, բաբաս տախի, ինդիլիմ պապարէքը ֆաբռոնը ճէրինէ տէյէրէք, էվտէն էվվ տօլաշմայա կիտէր. խապէր կէօնտէրիրլէր, լաքին բաբասքն թահսիլի պիթմէտիկինտէն կէլմէզ. ճէնազէյէ թասահուպ իտէն էհլի սէվապ զաթլար ճէնազէյի գալտըրտըգլարը կիպի քիլիսէհավլուսունա կէթիրիրլէր, վէ մէքթէպին պաղչէսինէ տէֆն իթմէք խաթէրլէր, լաքին օլ միւրաալարընա տախի իրէմզլէր, չիւնքի բաբասը մէրգումուն եա տամասը, վէ եախսա հէկէնի մուսանասաթ իտէր. ագըպէթքեար պաղգա պիր բաբաս վար իմիշ, օնու պուլուպ կէթիրիրլէր, վէ տիկէր պիր մահէլլէ, ճէնազէյի տէֆն իտէրլէր։

Ռուհպան կիւրուհու պէօյլէ ճէզասընը գալըպ, վէ գօրգուլարը օլմասընճա, տահա պունտան պէտթէր շէյլէր իշլետճէկիմիզէ հիչ շիւբհէմիզ օլմասընը։

Ա՛էլէ պիզ շունա թէաճճիւպ իտէրիզ քի, պիր թագըմ գօյուն գաֆալը ատէմլէր, պէօյլէ բաբասլարընը, պէօյլէ տին ու իման վէ ինսանիյէթին խարիճինտէ հարէքէթ ու ճանվէրլիքլէրինի կէօրտիւքտէն սոնրա տախի, քիլիսէլէրտէ գապուլ իտիպ, էլլէրինի էօմմէքտէ, վէ փարալա՞ր տախի վիրմէքտէ տիրլեր։

Կրօնական ժողովուն գուլազլարը՞ չինլէսին, էկէր սըհհէթճէէ պիր գուսուրու եօգ իսէ։

—Պաղչէճիքտէն թարաֆըմըզա եազըլտըղընա նազարէն, օրատաքի մէքթէպ չօճուգլարը, պիր գաչ ղազէթայա միլթէրի օլմագ իւզրէ, վէ Ուսումնասիրաց ընկերութիւն իսմիյլէ պիրճէմիյէթ թէշքիլ իթմիշլէր տիր։

Մէրգումանն չօճուգլարընը շու պայրէթ վէ շու արզուլարը հատտէն զիյատէ մատհէ շայան տըր, վէ պիղճէ պունլար միլլէթ նէզտինտէ, պիրթագըմ քիթապէթ սիւշմէնի զէնկինլէրտէն, հէզարան գաթ զիյատէ միթկապէր սայըլմալը տըրլար։

— Պու տէֆա Ի՛տանատան ալտըղըմըզ պիր մէքթուպա նազարէն, Թարսուս գայիմագամը պուլունան զաթ, հեր նէ սէպէպէ մէպնի իսէ, շէհրի մէզպուրտան 15 սաաթ մէսաֆէտէ, Լամրընը նամ սահրատա օլմասը, վէ մագարրը հիւքիւմէթի վէ էթրաֆ ու էքնաֆը էյլէճէճ մէթրուք պիր հալտէ պուլունմասը ճիհէթլէ, հայտուտլարրն ֆուրսաթ նաֆիթէ տիր տէյէրէք, եօլլարա տէքքիւլմէլէրի, վէ իպատուլլահա զարարու խասարաթ վիրմէլէրի։ Գեր. Ի՛բրիստակէս սրբազանընը մանլիմու օլտուգտա, Ի՛տանա մէճլիսի քէպիրի ազասընտան պուլունան Պզտիկ զատէ հաճի Գրիգոր էֆէնտիյէ քէյֆիյէթի հալի իֆատէ, վէ միմայիլէյհ ճէնազէրինին տախի, տէվլէթլու վալի Խաշա հազրէթլէրինէ, իսթարա հիմմէթ իյլէմէլէրի իւզէրինէ, բաշայի միշարիէյհ հազրէթլէրի թարաֆընտան անինտէ սէվգ օլունան գըր սէրտարլարը մարիֆէթիյլէ, մէզքիւր հայտուտլար, Խարբութ էյալէթինէ թապի Ջ՛երմիկ գազասընտան օլուպ, վէ օն տէօրթ նէֆէր օլտուգլարը թագտիրտէ, քեաֆֆէթէն թութուլարագ, բէյ տէր բէյ շէհրի մէզպուրէ ճէլպ իլէ, բրանդայա աթըլըբլար։

Տէվլէթլու Ա՛լի Ռիզա բաշա հազրէթլէրի, էշգըյայը մէրգումանը թուլթուգլարընտան պաշգա, Թարսուս գայիմագամընը տախի, սէրիան քէնտի մագամը հիւքիւմէթլէրինէ ավտէթ իթմէլէրինի քէնտիլէրէ էմր ու թէնպիհ պույուրմուշլար տըր։

Մէզքիւր մէքթուպուն հիքայէճէ օլան մաէլինի պիլտիրտիքտէն սոնրա, սոնունտա պուլունան թէշէքքիւր սաթըրլարընը տախի, այնէն տէրճ իտէրիզ։

«Ի՛շգըյայը մէրգումանընն տերտէսթ օլունուպ, լիվայը մէզքիւր էհալիսինին ասայիշ իւզրէ պուլունմալարը, վէ խուսուսիյլէ պէլտէմիզ սէքէնէսինին, սաղիր ու քէպիր, վէ պայ ու կէտա, ճիմլէսինին տախի, ճան, մալ, վէ ըրզընընն հրֆզ ու վիգայէսի, վէ սէատէթի հալի իսէ, մահվա սայէյի գուտրէթվայէյի հազրէթի Խատիշահիտէ, վալէյի միշարիլէյհ հազրէթլէրինին նամը ալիլէրի վէ շէօհրէթի բիւրշէրէֆլէրինէ թէֆֆիգան, գալպի հագգանիյէթ բէրվէրլէրինտէ մէրքիւզ օլան իսթիգամէթի լա նազրէրէրի, վէ ֆուգարանընն բահաթը հագգընտա տէրքեար պուլունան սայ ու իգտամլէրի սէմէրէսի օլմաղին, վաճիպէյի զիմմէթի քէմմէրանէմիզ օլտուղու իւզրէ, թէզեիտի էօմր ու շէվքէթի հազրէթի Ռիհանպանի զըմընտա, բուզ ու շէպ տուատէ պի գուսուր պուլունտուղումուզ միսիլու, վալիյի միշարիէյհ հազրէթլէրի հագգլարընտա տախի։ «Էմման Ա՛լլահ փատիշահընմընը պաղըշլասընն» տէյէրէք, վէ քեաֆֆէյի բիյատէն արի օլարագ, իզհարը շիքրանի յեէթտէ պէր տէվամ պուլունմագտաժըզ։»

Սատագաթ ու իսթիգամէթլէրի, վէ ֆուգարա բէրվէրլիքլէրիյլէ, իպատուլլահընը շիքրանիյէթի գալպիյէսինի ճէլպ իյլէյէն զէվաթը մուազզամ վէ մէմուհ սըֆաթլար հագգլարընտա, պիզ տախի ատճիզանէ քէնտի շիքրանիյէթիմիզի իպրազէ միսարաաթ իտէրիզ։

—Պու տէֆա Ը՛մասիատան ալտըղըմըզ պիր մէքթուպա էօրթ, Գէորգ Սրբազան սայէսքինտ, շէհրի մէզպուր մէքթէպլէրինին դարանմըզ կիպի պիր հալտէ պուլունուպ, եալընըզ Ի՛սարիկ գատար տէրս վիրէճէք պիր գաչ հօճա պուլունմագտա, վէ 50—60 գատար չօճուգլար, մէճպուրի սայր մէզհէպտէն պուլունանլարընը մէքթէպլէրինէ կիտէրէք, տէրս ալմայտա իմիշլէր։

Պիզ պունլարը խապէր վիրէլմէտ, իսթէր իսկ եինէ Խաթրիքխանէ ույուսուն, ֆէգաթ էլվէրիր քի էհալիմիզ իշլթսին . . .։

— Կէչէն հաֆթա վատ իթմիշ օլտուղումուզ իւզրէ, Կէլիպօլու մէքթէպի հագգընտա, տէր Մարտիրոս Ա՛այր մարիֆէթիւն իսմիյլէ պիրճէմիյէթ թէշքիլ իթմիշլէր տիր։

Մէրգումանն չօճուգլարընը շու պայրէթ վէ շու արզուլարը հատտէն զիյատէ մատհէ շայան տըր, վէ պիղճէ պունլար միլլէթ նէզտինտէ, պիրթագըմ քիթապէթ սիւշմէնի զէնկինլէրտէն, հէզարան գաթ զիյատէ միթկապէր սայըլմալը տըրլար։

— Պու տէֆա Ը՛տանատան ալտըղըմըզ պիր մէքթուպա նազարէն, Թարսուս գայիմագամը պուլունան զաթ, հեր նէ սէպէպէ մէպնի իսէ, շէհրի մէզպուրտան 15 սաաթ մէսաֆէտէ, Լամրընը նամ սահրատա օլմասը, վէ մագարրը հիւքիւմէթի վէ էթրաֆ ու էքնաֆը էյլէճէճ մէթրուք պիր հալտէ պուլունմասը ճիհէթլէ, հայտուտլարրն ֆուրսաթ նաֆիթէ տիր տէյէրէք, եօլլարա տէքքիւլմէլէրի, վէ իպատուլլահա զարարու խասարաթ վիրմէլէրի։ Գեր. Ի՛բրիստակէս սրբազանընն մանլիմու օլտուգտա, Ի՛տանա մէճլիսի քէպիրի ազասընտան պուլունան Պզտիկ զատէ հաճի Գրիգոր էֆէնտիյէ քէյֆիյէթի հալի իֆատէ, վէ միմայիլէյհ ճէնազէրինին տախի, տէվլէթլու վալի Խաշա հազրէթլէրինէ, իսթարա հիմմէթ իյլէմէլէրի իւզէրինէ, բաշայի միշարիէյհ հազրէթլէրի թարաֆընտան անինտէ սէվգ օլունան գըր սէրտարլարը մարիֆէթիյլէ, մէզքիւր հայտուտլար, Խարբութ էյալէթինէ թապի Ջ՛երմիկ գազասընտան օլուպ, վէ օն տէօրթ նէֆէր օլտուգլարը թագտիրտէ, քեաֆֆէթէն թութուլարագ, բէյ տէր բէյ շէհրի մէզպուրէ ճէլպ իլէ, բրանդայա աթըլըբլար։

Տէվլէթլու Ա՛լի Ռիզա բաշա հազրէթլէրի, էշգըյայը մէրգումանը թուլթուգլարընտան պաշգա, Թարսուս գայիմագամընը տախի, սէրիան քէնտի մագամը հիւքիւմէթլէրինէ ավտէթ իթմէլէրինի քէնտիլէրէ էմր ու թէնպիհ պույուրմուշլար տըր։

Մէզքիւր մէքթուպուն հիքայէճէ օլան մաէլինի պիլտիրտիքտէն սոնրա, սոնունտա պուլունան թէշէքքիւր սաթըրլարընը տախի, այնէն տէրճ իտէրիզ։

«Ի՛շգըյայը մէրգումանընն տերտէսթ օլունուպ, լիվայը մէզքիւր էհալիսինին ասայիշ իւզրէ պուլունմալարը, վէ խուսուսիյլէ պէլտէմիզ սէքէնէսինին, սաղիր ու քէպիր, վէ պայ ու կէտա, ճիմլէսինին տախի, ճան, մալ, վէ ըրզընընն հրֆզ ու վիգայէսի, վէ սէատէթի հալի իսէ, մահվա սայէյի գուտրէթվայէյի հազրէթի Խատիշահիտէ, վալէյի միշարիլէյհ հազրէթլէրինին նամը ալիլէրի վէ շէօհրէթի բիւրշէրէֆլէրինէ թէֆֆիգան, գալպի հագգանիյէթ բէրվէրլէրինտէ մէրքիւզ օլան իսթիգամէթի լա նազրէրէրի, վէ ֆուգարանընն բահաթը հագգընտա տէրքեար պուլունան սայ ու իգտամլէրի սէմէրէսի օլմաղին, վաճիպէյի զիմմէթի քէմմէրանէմիզ օլտուղու իւզրէ, թէզեիտի էօմր ու շէվքէթի հազրէթի Ռիհանպանի զըմընտա, բուզ ու շէպ տուատէ պի գուսուր պուլունտուղումուզ միսիլու, վալիյի միշարիէյհ հազրէթլէրի հագգլարընտա տախի։ «Էմման Ա՛լլահ փատիշահընմընը պաղըշլասընն» տէյէրէք, վէ քեաֆֆէյի բիյատէն արի օլարագ, իզհարը շիքրանի յեէթտէ պէր տէվամ պուլունմագտաժըզ։»

Սատագաթ ու իսթիգամէթլէրի, վէ ֆուգարա բէրվէրլիքլէրիյլէ, իպատուլլահընը շիքրանիյէթի գալպիյէսինի ճէլպ իյլէյէն զէվաթը մուազզամ վէ մէմուհ սըֆաթլար հագգլարընտա, պիզ տախի ատճիզանէ քէնտի շիքրանիյէթիմիզի իպրազէ միսարաաթ իտէրիզ։

—Պու տէֆա Ը՛մասիատան ալտըղըմըզ պիր մէքթուպա էօրթ, Գէորգ Սրբազան սայէսքինտ, շէհրի մէզպուր մէքթէպլէրինին դարանմըզ կիպի պիր հալտէ պուլունուպ, եալընըզ Ի՛սարիկ գատար տէրս վիրէճէք պիր գաչ հօճա պուլունմագտա, վէ 50—60 գատար չօճուգլար, մէճպուրի սայր մէզհէպտէն պուլունանլարընը մէքթէպլէրինէ կիտէրէք, տէրս ալմայտա իմիշլէր։

Պիզ պունլարը խապէր վիրէլմէտ, իսթէր իսկ եինէ Խաթրիքխանէ ույուսուն, ֆէգաթ էլվէրիր քի էհալիմիզ իշլթսին . . .։

— Կէչէն հաֆթա վատ իթմիշ օլտուղումուզ իւզրէ, Կէլիպօլու մէքթէպի հագգընտա, տէր Մարտիրոս Ա՛այր մարիֆէ-

թիյլէ գալէմէ ալընմըշ օլան պիր մալիւ-մաշը , այնէն նէշը իտէրիզ :

Ողբալի վիճակ Կէլիպօլիի .

Թէպէտ պաշտօնէն դուրս տեղեկութիւն տալը մեզմէ չէր պահանջուած , բայց՝ իբրև Ազգային հոգևոր պաշտօնեի մը պարտաւորութիւնները մտաբերելով , ներկայիս Վարչութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել հարկ համարեցի յիշեալ քաղաքին Հայ բնակչաց վրայ ։

Ժողովրդեան անմիաբանութիւնը՝ (ինչպէս շատ տեղեր կը տեսնուի գիրաղդաբար) , այս հարիւր յիսունի չափ Կէլիպօլիի Հայ անուրներուն մէջ ուրիշ բանէ յառաջ եկած չէ՛ր , Այլ Առաջնորդ , Եկեղեցւոյ հաշիւը , և վարժապետ , կամ դպրոցէն . առաջին երկուսը խորհրդածութեան տակ ձգել հարկ չէ՝ ըստ մեզ . բայց երրորդը որն է դպրոցական ամենագլուխ վիճակը՝ քաղաքին հին աւերակներուն կը համապատասխանէր . կարգացողը պիտի զա մանայ թէ ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ կ Պօլիս օրուան մը ճանապարհաւ հեռի եղած տեղ մը անհամեմատ տարբերութիւն ըլլայ , որպէս Ամերիգայի ծաղկած քաղաքներէն անցնելով , կամ Եւրոպայ ճանապարհորդող մէկը , յանկարծ Էնքիմացւոց սառնամանեաց մէջ բնակող մարդկային սեռին մէջ գտած ըլլայ ինքը զինքը . այսպէս տպաւորութիւն զգայի երբ քաղաքին տխուր կացութիւնը առջևս ելաւ . . . վիճակագրութիւնը ընդհանուր ընելու պատեհութիւն չունենալով , դպրոցական վիճակին նկարագրութիւնը կընեմք ։ Եկեղեցւոյ Արևելեան կողմը ցածագոյն և հովուական խրճիթի նման շէնք մը կերևէր և փուճ տեղը ուրիշ երևելի շէնք մը տեսնելու աչքերս կը յածէի , այս հիւղի նման տեղն էր Կէլիպօլիի դպրոցը՝ որ հարիւրի չափ աշակերտ պատսպարած էր , և ծերունի տէր Յովհաննէս քահանայն դասատուութեան , վարժապետութեան , կառավարիչին , և միայնագամայն տնտեսին պաշտօնը կը կատարէր . երբ ներս մտայ զարմացայ խեղճ տեսարանին վրայ . հին ու բրդած գրքի կտորներ աշակերտաց ձեռքը , և քերական , Սաղմոս , Գործոց , Նարեկէն զատ գիրք չկար . և ամէնքը գետնախշտի կերպիւ՝ քուրձի վրայ նստած իրենց դասերը կը սերտէին . ասկէ՛ի զատ նայելու քննելու բան մը չըկար դպրոցին մէջը ։ Եկեղեցւոյն հարաւային կողմը քանի մը ծառ տնկուած և նոցին քովը դարձեալ փոքրիկ խրճիթ մը կը տեսնուէր , որ հազիւ երկգրկաչափ քարակուսի սենեկիկ մըն էր , և քառասունի չափ աղջկանց դպրոց յատկացած . Տէր Գրիգոր քահանայ ալ դասատու , կառավարիչ էր . երբ ներս մտայ անտանելի հոտ մը . և իրը շօշափելի օդ մը դէմքիս զարկաւ , պատուհանները բանալ տուի , և տէր հօրը իմացուցի սիրով որ երբեմն դուրս հանէ զանոնք մաքուր օդ առնելու , և դպրոցը մածցընելու կարևորութեանը վրայ ինքն ևս համաձայնեցաւ . և կը ցաւէր որ Ազգայինք փոյթ չէն ըներ այսպիսի [illegible] վրայով . դասագիրքերնին միանգամայն էր . ինչպէս միւս ցեղի աշակերտելոց ։ Քերական , Սաղմոս , Նարեկ , եւ ։ Աշակերտուհիները երգ մը ըսին Սուրբ Աստուածածնի վրայ այ օ՛հ այ օ՛հ ողբով խաչելութեան վրայ շինուած , լսողը խաչեալ Աստուծոյ հետ մեր Ազգին խաչեալ վիճակը կրնար յիշել և արտասուել . . . Որովհետև Մկրտիչ վարժապետ մը հոն գնացած էր երկու տարի առաջ , և բարեկարգութեան և ուսմունքի մեացորդ նշոյլներ կը տեսնուէր , և այս երգը ճիշդ Պօլսոյ եկեղեցեաց մէջ երգուած ընտիր եղանակը ունէր , ինչպէս Սուրբ Պատարագին մէջն ալ երբեմն երբեմն ներդաշնակաւոր եղանակ , և երբեմն ալ գեղջկական և բիրդ խառնուածները յայտնի ցուցանէին ատենով եղած բարեբաղդութեան մը մեացորդները ։ Այս Մկրտիչ վարժապետը յետադէմ մասը չուզեր են , ամենանը սուղ է՝ ըսելով . և կռիւին կամ անմիաբանութեան պատճառներուն մէկն ալ այս է եղեր որ Սրբազան Առաջնորդ հայրը այն մասին հետ միանալով վարժապետը ճամբայ դրեր էր (1) ։ Ինչ և իցէ երկրորդ օրը նորէն դպրոցներուն այցելութեան երթալով նայեցայ որ երկու սեռին աշակերտքն ալ դպրոցէն դուրս հանուած և կարգաւ լուր ու մունջ շարուած գետնի վրայ նստեր էին , ո՛չ բազմարան , ո՛չ սիաոց և ոչ խոիր ալ ներգևնին ունէին , այլ՝ հողի և քարի վրայ նստած . հարցուցի ծերունի Տէր եղբօրս թէ ինչո՞ւ մերկ գետնի վրայ կը նստին . պատասխանեց որ՝ սովորութիւնը ասանկ է . մանաւանդ ըսաւ , դպրոցիս այսպիսի կարևոր ծախքերու համար գրամ տալ չեն յօժարիր ։ Ասոր վրայ մարդկային սիրտը կարեկցութիւն մը զգածելով հետաքրքրութիւնը բնապէս կարթընայ . ուստի՝ եկեղեցւոյ եկամուտին և դպրոցական ծախուց վրայ քանի մը Ազգներուն հետ , խօսք բացելու առիթ տուի , և շատ մը եղելութիւններ լսելէն ետքը աւելի հետաքրքրականը և ուշադրութեան արժանին այս է ։

Պէտքը կէլէճէ։ պէճ ։

(1) Սրբազանին նամակը ընթերցայ որ յիշեալ վարժապետը հրաժարեցնելու կը յորդորէր որպէս թէ անոր երեսէն սպանութիւն մը պիտի ըլլայ ըսելով կը զգուշացնէր ժողովուրդը ։

—Ուսումնական խորհուրդ ազասընտան Սիմոն էֆէնտի Միքայէլեան էսէրի օլարագ , ՀԱՄԱՌՕՏ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ իսմի յէ , ղայէթ մաւխթասար սուրէթտէ , վէ աշխարհբաւ լիսան իւզրէ պիր ճօղրաֆիա քիթապչըղը ռունիմայի զուհուր իթմիշ օլմաղին , քիթապճըլարտա 7 շէր ղուրուշա սատիլմագտա սըր ։

Պաղը խայրնահ զաթլար , քիթապը մէզպուրտան , թաշրալարըն ֆուգարա մէքթէպլէրինէ իհտա իթսէլէր , պիւյիւք սէվապ իշլէմիշ օլուրլար ։

ԿԱՐԱՊԵՏ Ե· ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Ղերիտէտէ , կէչէն հաֆթա շու աթիտէքի գարար օգունմուշ օլուպ , վէ թիւճճարլըգ իլէ մէշղուլ պուլունան իրթիքէապճըլար իչին էլզէմիյէթտէն օլմաղին , այնէն տէրճ իտէրիզ ։

Կիւմրիւքլէրտէն էշեա գաչըրմաղա վասըթա օլան գայրգՀը , վէ սանտալՀը , վէ մավունանՀը , վէ արապաՀը , վէ քիրաՀը էսնաֆը , հէր գանղի տէվլէթ թէպասընտան օլուր իսկ օլսուն , գաչըրտըղը էշանէրն իբի գաթ բէսիմ կիւմրիւկիւնէ միւգապիլ , եանի մալին գըյմէթինտէն եիւզտէ օն ալթը , քէնտուլէրինտէն ՀէզՀայի նագտի ալընմասը , վէ թէտիյէ իթմէյէնլէրի օլուր իսկ , գայրգ , վէ արապա , վէ հայվանլարը , ՀանիպՀի կիւմրիւքտէ պիր մահ միւտտէթ զապթ վէ թէվգրՀ իլէ , պու միւտտէթ զարՀընտա տախի , մահքիւմ օլան ՀէզՀայի նագտիյի թէտիյէ իթմէտիքլէրի հալտէ , մալը մէվգուֆլարը ալէնէն պիլ միւզայէտէ սաթըլըպ , էսմանը հասըլաթընտան , ՀէզՀայի նագտինին , վէ թէվգրՀ միւտտէթինտէ հայվանլարը մէսարիֆինին , իսթիֆա գըլընմասը , վէ պու վասըթաը թէբրար իտէնլէրտէն ալընաՀագ ՀէզՀայի նագտիտէն պաշգա , օ մագուլէլէրին պուլունտուգլարը սանաթտան , պա մարիֆէթի հիւքիւմէթ , թարտ վէ իսրաՀ օլունմասը , պա իրատէյի սէնի յեէ , կիւմրիւքլէրՀէ գաբարկիր օլան նիզամը ալի իգթիզասընտան օլտուզունտան , իշ պու նիզամին թիւթիւն գաչըրմալա վասըթա օլանլար հագգընտա տախի թամիմլէ , գաչըրտըգլարը թիւթիւն պիլ միւզայէտէ ֆիրուխթ օլունարագ , միշթերիսինտէն ալընաՀագ բէսմինտէն մաատա , եալընըզ էսմանը հէր նէյէ պալիզ օլուր իսկ , եիւզտէ օն ալթըսը մրգտարի ՀէզՀայի նագտինին , գաչըրմաղա վասըթա օլան քէսանտէն ախոզ ու իսթիֆասը խուսուսունա պիլիսթիլան իրատէյի սէնի յեէյի հազրէթի փատիշահի միւթաալլիգ վէ շերէֆսուտուր պույրուլուպ , մանթուգը միւնիֆի վէՀՀէ , Պապը ալի ՀանիպՀի սամիսինտէն , քէ յֆիյէթ մէմուրինի միւլքիյէյէ էմր ու իլան , վէ տիւվէլի միւթէխապէ սէֆարէթլէրինէ տախի թէպլիզ վէ պէյան պույրուլմուշ օլտուզու միսիլլու , ռիսիւմաթը էմանէթ ՀէզՀիլէսի ՀանիպՀինտէն տախի , Տէր սէտէթ տիւխան նէզարէթիյլէ , պիլ ՀիւմէՀ թաշրա ռիսումաթ նէզարէթլէրինէ , սուրէթի իրատէյի սէնիյէէ պիլտիրիլմիշ . վէ թարիխի իլանտէն սօնրա գաչան թիւթիւնիւն ախզ ու ֆիրուխթինտէ , միշթէրիսինտէն ալընաՀագ բէս՝մտէն մատա , եալընըզ էսմանընտան եիւզտէ օն ալթըսը մրգտար ՀէզՀայի նագտի , տիւխան գաչըրմաղա վասըթա օլանլարտան ալընաՀաղը , վէ մուամէլաթը սայիրէսինին տախի , կիւմրիւքլէրտէն էշեա գաչըրմաղա թէվասսուլ իտէնլէր հագգլարընտա մէրի իւլ իՀՀրա օլան նիզամը ալիյէ թէվֆիգան իՀրա իտիլէՀՀի մուգարրէր պուլունմուշ տուր ։"

Պիզիմ գայրգՀը , արապաՀը , վէ սայիր եիւք թաշքյրՀըլարը , Լէվրօպանընքիլէր կիպի զաղէթա օգումագ պիլմէտիքլէրինտէն , թապիաթի յէ պէյլէ իլանլարը , կիՀ իշիտէՀՀէքլէրի , վէ իշիտէՀՀէյէ գատար , էքսիքսիզ թագսիրաթտա պուլունարագ զարարա ուղրայաՀագլարը իհթիմալին խարիՀինտէ օլմայուպ , վէ զաղէթա օգումագ իսէ , էն պիւյիւք ատէմլէր իչին նէ գատար մէնֆաաթը իսէ , էն քիւչիւք ատէմլէր իչին տախի օլ գատար մէնֆաաթը օլտուզու , շէմս կիպի աշիքեար տըր , վէ իշթէ նիչէլէրին հէր վագթի , մէքթէ՞պ մէքթէ՞պ տէյի պաղըրմալարը , անՀագ փուգարանըն խայր ու մէնֆաաթը նիյէթիյլէ տիր ։

—Ղերիտէյի Ազատիստէ , շու աթիտէքի մէքթուպ օգունմուշ տուր ։

"Պէֆէր այլընըն սնունՀու բէնչէմպիհ կիւնիւ , սաաթ տէօրթ գարարլարընտա , նէֆսի Գանտիյատա , բուզկեար օլմատըղը Հալտէ , սըՀագ պաշլայըպ , տէրէՀՀէ տէրէՀՀէ զիյատէլէշէրէք , Հարիգ (եանղըն) գարշըսընտա պուլունան ատէմ սըՀագլըղը թէէսսիր իտէն բուզկեար կիպի պիր Հավա էսմէկէ պաշլատը , վէ տէրէՀՀէյի Հարարէթ օթուզու թէՀՀավուզ իտէրէք , հէր նէյէ եաբըշըլաՀագ օլսա , պայաղը գըղղընը թիմուր կիպի օլտուզունտան , թօգունմագ միւմքին օլմաղ բատտէյէ վարտըղը կիպի , եաղը եաղմագ իւզրէ էլէ ալընան քեաղատ , շամաթա թէլի կիպի գըթըը գրթըը իտիպ , վէ գարըգտան պարտաղա գօնուլան սուտա էվվէլա , էկէրչի սօուգլուգ հիսս օլունուր իսէտէ , պարտագ գըզտըղը ճիհէթլէ սույուն սօուգլուղու անինտէ Հարարէթէ թէպտիլ օլունուպ , էլՀասըլ շու Հալի հայրէթ իշթիմալ , վագթի զուրուպա գատար սիւրտիւ ։

" Հայվանաթըն ինսան գատար սրՀաղա թէՀամմիւլ իտէմէտիքլէրինտէն , խայլիսի զարգը արագը թէլէֆ օլմուշ , վէ արը գօվանլարը սու կիպի էրիյիպ ագմըշ տըր ։ Լէվմի մէկքիւրուն ախշամըսը , սաաթ օն պուչուգ բատտէլէրինտէ պիր պիյիւք աթէշ բարէսի , Գանտիյանըն իւզէրինտէն կէօրիւնիւպ , Հարգ թարաֆընա տախի միւրուր իյլէտիկի միւշահէտէ սլունտու ։

"Լէվահիյի միւՀագատան մուախխէրէն ալընան խապէրլէրէ , վէ իշարէթի վագասյէ նազարէն , պու քէյֆիյէթի հէվընաք , հէր մահէլլտէ վուգու պուլուպ , հաթթա վագթի մէզքիւրտէ Գանտիյա պէշ ալթը սաաթ մէսաֆէտէ վագը , Լսթիյէ նահիյեէսինէ թապի Լիթնէս գարիյէսինէ զայէթ պէյալ , վէ ատէթա պիր պիյիւք քիւֆէ շէքլինտէ պիր աթէշ տիւշէրէք , Հիվարընտա պուլունանլարըն ֆիրար իյլէտիքլէրի միսիլլու , եինէ նահիյեէյի մէզքիւրէյէ միւշահագ Մէլինա գարիյէսինին տախի իւշ մահէլլինէ աթէշ նիւզուլ իտիպ , շիտտէթի հարարէթինէ թայանըլամատըղընտան , հէր քէս ֆիրար իթմիշ , վէ միւթէագրպէն պիր սըՀագ բիւզկեար զուհուրիյլէ , երիկիրմի տէօրթ սաաթ էսմիշ տիր ։"

Հու մէքթուպտա՝էն զիյատէ տիգգաթէ շայան շէյ , կէօյտէն տիւշէն աթէշ օլուպ , վէ մէքթուպու եազան զաթ , մէզքիւր աթէշ հագգընտա , թաֆսիլլիՀէ մալիւմաթ վէրէՀէք եէրտէ , սալթ պիր աթէշ տէյէրէք կէչի վերմիշ տիր ։ Հալ պու քի աթէշ իբի տիւրլիւ օլապիլիր , եանի պիրիսի օտուն եախօտ սայիրէ կիպի թուրթուլուր պիր ճիսմին աթէշի , վէ տիկերի բուհա տայիր էՀզայէ նարիյէնին բարլագլըղը , եախօտ ալէվի , աՀէպա մէզքիւր աթէշ պու իբի ճինսին գաղեսինտէն իմիշ , էկէր բուհա տայիր պիր շէյ իտիյսէ , հիչ պիր ճիսմ պրագմայարագ սէօնիւպ մահվ օլմուշ օլմալը տըր , եօգ էկէրչի էվվէլքի տէտիկիմիզ ճէնտէն իտիյսէ , թապիաթիյլէ եէրինտէ պիր ճիսմ , եանի քիւլ եախօտ քէսմիւր պրագմըշ օլաՀագ տըր , վէ էկէր էօյլէ պիր շէյ գալմըշ իսէ , ալիմլէրին վի էհլի մէրագլարը , էն զիյատէ քէսպի մալիւմաթ իթմէյէ արզու իտէՀՀէքլէրի պիր շէյ տիր ։

Ղաճայիպի շուրասընտա տըր քի , եա պու սէնէ , զարայիպ նէվինտէն շէյլէր բէք չօգ վուգու պուլմագտա տըրլար , վէ եախօտ զաղէթալար չօղալտըգՀա , պէօյլէ նատիր իւլ էմսալ շէյլէր տախի , զիյատէ շույու պուլմագտա տըրլար ։

—Իսթանպօլտա մուգիմ ՂՀէմ տէվլէթի միւսթէշարը Նարիման խան հազրէթլէրի , պու բէնՀէմպիհկիւ ն փարիսէ ազիմէթ իթմիշլէր տիր՝ , վէ պիր գաչ պյտան սօնրա եինէ ավտէթ իտէՀՀէքլէր տիր ։

—Խարբուրթտա պունտան էվվէլ գըթլըգ օլտուզու , վէ պատէՀու պիր նէվի թօհում եաղարագ , պօլլուգ վէ ուՀՀուզլուգ պաշլատըղը , զաղէթալարտա եազըլըր իտի , Հալ պու քի պու տէֆա Յուրընալտա օգունտուզունա նազարէն , եինէ բէք ֆէնա գրթլըգ պուլունտուզունտան , պիչարէկեան թարլալարտան քէօք վէ եարրագ թօբլայարագ կէչինմէքտէ իմիշ ։

Ղոգ տէֆա սէօյլէմիշլիզ տիր , թէքրարէն սէյլէրիզ , շու գրթլըղընսէպէպի , անՀագ հօլլարընը ուչղունսուզլուզու , զալըմլարընը վէ մասրապազլարընը չօգլուզու , չիֆթՀիլէրին պօրՀ վէ ֆայիզ ալթընտա չիւրիւմէսի , վէ պիր թագրմ ասը գապիլէլէրին ֆուգարայը բահաթ պըրագմամասընտան նէչէթ իթմէքտէ տիր , եօխսա մէմալիքի մահրուսէսինին կէ՝ իչլէյինէ վէ միւմպիթլիյինէ նազարէն , լայըզլայը էքիլիպ պիչիլիպ , վէ հուսուլէ կէչէն մահսուլաթ , գօլայլըգա վէ էմնէն իսթէնիլէն մահէլլէ նագլ օլունապիլտիկի թագտիրտէ , տէյիլ եալընըզ քէնտի էհալիմիզէ քիֆայէթ իտէՀՀէկի , իլլա պիզիմ պիր գաչ միսլիմիզ գատար օլան էհալիյի տախի պէսլէյէպիլէՀՀէկի շիւբհէսիզ տիր ։

—Ղան միւթէսարրըֆը սէատէթլու հաՀի Էհմէտ բաշա հազրէթլէրի հագգընտա , թէքրարէն ումում էհալի թարաֆընտան , Պապը ալիյէ թէշէքքիւրնամէլէր վարիտ օլմուշ իտուկի մէսմուիմիզ օլմուշ տուր ։ Պիզ հէր կիւն վէ հէր սաաթ բաշայի միւշարիւլէյհ հազրէթլէրի , հագգընտա ֆուգարա լիսանընտան , մէտհ ու սէնալար իշիթմէքտէյիզ ։

—Թրապզօնտան Լրզինկեան թարիգիյլէ իբի գօլ օլարագ , եանի պիրիսի Սիվասա վէ տիկերի Լրզրումա գատար եաբըլմագտա օլան թէլէկրաֆ թէլլէրինին իբիսի տախի պիթմիշ օլմաղին , իՀրայի մուխապէրէյէ պաշլանըլմըշ տըր ։

—Ֆուրիէ տ՝Օրիանա Մարաշան եաղըլտըղընա նազարէն , եէնի կէլէն Ֆրանսըզ գօնսօլոսու , շէհրի մէզպուրէ վասըլ օլտուգտա , իհթիրամաթը լազըմ իլէ գապուլ օլունմուշ տուր ։ Հիմտիյէ գատար Մարաշտա օթուրան Ֆրանսըզ գօնսօլոսու մաաշըզ օլտուղու հալտէ , շիմտի քի միւսիւ տր Սէն—Հօֆրէյ իսէ , մաաշը օլարագ թայեին գրլընմըշ տըր ։

Միւսիւ Ռօլ վէ Ընտրէ իսմինտէ իբի նէֆէր սէյեահլար Մարաշան կէջմիշէր , վէ պունլարտան էվվէլքիսի Ֆուտս , վէ ճէպէլի Լիպան , վէ Սիրիա թարաֆլարընը կէջմիշ օլտուգտան պաշգա , փոքր Հայաստանը տախի կէզէրէք , Մէրսին թարիգիյլէ Ֆրանսայա տէօնէճէքմիշ ։

—Սօն խապէրլէրէ կէօրէ , Թունուս պէյի հազրէթլէրիյլէ , ասըլար միյանէսինտէ , հիւսնի իմթիզաճ հասըլ օլմայա պաշլամըշ տըր , չիւնքի պէյի միւշարիւլէյհ հազրէթլէրի , վերկիյի թէնղիլ իթմէքլիյէ բաղի օլմուշ , վէ շիմտիքի հալ պաշլըճալարընտան օն տէօրթ գապիլէ , տայիրէյի իթաաթա տախիլ օլմուշլար տըր ։

—Կէչէն բազար կիւնիւ , Բայազմա գաբուսունտա , Ղօլօսլու եաղճը Տիմիթրինին պագալ տիքքեանընտան , քէնտիսի քիլիսէտէ օլտուզու հալտէ աթէշզուհուր իտիպ , վէ սագլը պուլունան իբի ֆըչը պարութ տախի բաթլատըղընտան , էթրաֆտա պուլունան քէսանտէն պիր գաչ քիչի էօրմիւշ , վէ երկիրմի քիչի գատար եարալանմըշ , վէ ալթը տիւքքեան պիր մէսճիտ եանտըգտան սօնրա սէօնտիւրիւլմիւշ տիւր ։

Մէրգում պագալ հէր նէ գատար գաչմըշ իսէտէ , հիւքիւմէթ թարաֆընտան արանմագտա օլտուզունտան , էլէ կէչէրիլէրէք , լազըմ կէլէն ճէզայը չէքէճէկի պիր իշթիպահ տըր ։

—Պու չարշէմպիհ կիճէսի , սաաթ պէշ բատտէլէրինտէ , Պէյ օղլուտա , Լէնի շէհիր ճատտէսինտէ , պիր տէհշէթամիզ վուգուսաթ վուգու պուլմուշ տուր ։

Պիր մէյխանէ տէսթիկհատարը իլէ , պիրտէ թիւթիւնճիւ , պիր Ռում գըզընա ալեագա իտէրլէր , վէ մուախխարէն գըզընը բէտէրի , մէրգումէյի թիւթիւնճիյէ նիչանլար , տէսթիկհատար պունու իշլեթտիքտէ , թիւթիւնճիւ այագտա տուրտուղու հալտէ , պիր թագրիպ արգասընտան պիր գօճա պըչագ վուրտուղու պիրլէ , ուճուունու կէօքսիւնտէն չըգարթըը , վէ պըչաղը տախի չըգարամատըղը թագտիրտէ պըրագըը գաչար իսէտէ , թութարագ Պէյ օղլու մէրքէզլինէ կէօթիւրիւրլէր ։ Թիւթիւնճիւ անինտէ էօլիւր , վէ գաթիլ տախի , մէրքէզի մէզպուրուն բէնճիրէսինտէն քէնտույի սօգաղա աթար , լաքին էօլմէյիպ սագաթլանըը , վէ պատէհու Պապը զապթիյէյէ նագլ օլունուր ։ Մէրգում քէնտույի տախի վուրուպ էօլտիւրէճէք իմիշ իսէտէ , պըչաղը չըգարամատըղընտան , շումագսէտինէ իրէմմիշ տիր ։

—Պու չարշէմպիհ կիւն , թաշրալը իբի միւսաֆիր , Լիւլէճի խանընտա պիր օտաստա իգամէթ իթմէքտէ իբէն , օն տագըգա գատար տիշարը չըգտրգտան սօնրա , ավտէթլէրինտէ , օրթալըղը գարմագարըշ օլմուշ , վէ սանտըգլարընը քիլիտինի գըրըլմըշ կէօրիւրլէր ։ Վէ տիգգաթ իթտիքերինտէ , 20 ատէտ Ֆրանսըզ լիրասըյլա ,

պիր սաաթ, վէ պիրպէ տէյիրմէնլէրինին չալընմըշ պուլունտուղունա անլարլար, վէ բէնչէմպիհ կիւն հիւքիւմէթէ թէշէբբի իտէրլէր։

Թոհաֆը շուրասը տըր քի, մէզքիւր խանէն օտասպաշըսը պուլունան Հայ, պաշգա ադրլանէ թարիգլէրիլէ խրրսըզը պուլմայա չալըշաճագ եէրտէ։ Քէնտի դապնադլընա իթաատ իտէրէք, միւսաֆիրլէրը ալըպ, պադըճըլարա կէոթիւրմիւշ տիւր։

—Պիր իքի սէնէտէն պէրու, պազը տօսթլարտան ալտըղըմըզ մալիւմաթա նազարէն, Նօղաղթտա պուլունան Սունկուրլուլարը իբէք պէօճէյի թոհումունուն էյիլիկինի, պազը տօսթլարա, իսթար իթմէքտէ իքէն, պու տէֆա իսէ, թարաֆըմըզա շու աթիտէքի ալան կէօնտէրիմիշ տիր, վէ զանն իտէրիզ քի, իբէք մահսուլիյլէ մէշղուլ օլանլար, բէք մէմնուն օլմադըգլար տըր։

Նօղաղտա օն իքի սաաթ մէսաֆէտէ օղան Սունկուրլու նամ գասապատա, իբէք մաՀՁուլու բէք ալնա հուսուլէ կէլմէքտէ օղուար թէմիզ, վէ գուվվէթլու պէօճէք թոհումու հասրլ օլտուղունտան, պիր գաչ սէնէտէն պէրու Հալէպէ վէ Ամասիյա վէ սայիր մահէլլէրէ, մէզքիւր գասապատան պէօճէք թոհումու կիթմիշ տիր, վէ պիր տէֆա ալանլար, տիկէր սէնէլէր տախի մէմնունէն կէլիպ ալմագտա օլտուղլարընա պինաէն, ադէնէն իլան վէ պէյան իտէրիզ քի, Պրուսա վէ Իզմիրնէ վէ մահէլլի սայիրէտ տախի իբէք պէօճէյի թոհումու թալէպինտէ պուլունանլար, եա թահրիրէն իսթէտիքլէրի, վէ եալսաա պիզզաթ կէլտիքլէրի հալտէ, մէզքիւր թէմիզ թոհումտան իշթիրա իտէպիլէճէքլէր տիր։ Մէհմէտ Մօյնէ օղլը—

—Լէվանթ Հերալտ գավլինճէ, Իրօթէսթանթ քէյֆիյէթի շու վէճհ իլէ թէսվիյէ պուլմուշ տուր։ Կէրէք Իրօթէսթան քիթապճը տիւբքեանլարընդն, վէ կէրէք սայրը Իրօթէսթան շիրքէթլէրինին մահալլէրի ադըմագա ըուսսաթ վէրիլմիշ տիր։

Լսիթանէ խանլարընտան վէ մէյտանլէրինտէն մաատա, քիլիսէ վէ մէճլիսկեահտէրունլէրինտէ, կէլէն կիտէն հեր քիմ օլուր իսէ օլսուն, Իրօթէսթան վարիզլէրինէ սերպէսթճէ վազ վերմէյէ ըուսսաթ իթա գըլընմըշ տըր։

Պիթաապճըլարտա սերպէսթճէ թէվզատը շերիֆ սաթըմասընա ըուսսաթ վար տըր։ Լաքին սերկիճիլէր եա պոզաճըլար վասրթասը իլէ սաթըմասընա ըուսսաթ եօգ տուր։ Պէհզալէք Խսլամիյէթէ գարշը եազըլան քիթապալարընդն սաթըմասը եախսա պաֆոհավա ֆպղըթըմասը եասագ տըր։

Նէրլիտէն Իրօթէսթան օլուպ, մահպէստէ պուլունանլար, քէնտի նէֆղէրինին մուհաֆազասը վէ ահալի թարաֆընտան ըէնճիտէ կէօրմէմէլէրի իչուն, պիր Ինկիլիզ գոնսօլոսու պուլունան մահէլլէրէ մուվագգաթէն կէօնտէրիլիպ, պունլարընդն ֆամիլիալէրի տախի, ճանիպի հիւքիւմէթէտէն գայրրաճագլար տըր։

Ինկիլիզ սէֆիրի Սըր Հէնրի Պուլվէր իլէ Պաշը Ալի պէյնինտէ խալիսանէ վէրիլէն գնարարլարընդն խիլասասը իշթէ պու տուր տեր զաղէթայը մէզքիւր։ Մէհմէտ.

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅԷ

Ալիէնատան օգոստոս 2 թարիխէ կէլէն խապէրէ կէօրէ թարաֆէյն մուրախասլարը, միւսալահա մաղպաթասընը իմզալամըշլար, վէ իւչ այ ատահա միւթարէքէ օլունմասընա գալար վերիլմիշ տիր։

—Ամերիգա հագգընտա պիր-թարաֆտան պարըշըղա չալըշըլաճաղը հավատիսի կէզմէքտէ իքէն, տիկէր թարաֆտան իսէ, բէյիսի ճիւմհուր Ալինգօլն հազրէթլէրինին, 500 պին նէֆէր կէօնիւլլիւ ասկէր տահա չաղըրտըղը, վէ մուվաֆֆագ օլունամատըղը թագտիրտէ, գուրա իլէ թօբլանաճաղը, սօն խապէրլէրտէն անլաշըմագտա տըր։

—Իսբանեա գրալը հազրէթլէրինին եագընտա փարիսէ կիտէճէքլէրի հավատիսաթտան տըր։

—Մուվագգաթէն Լօնտրա Խարլամէնթոսու գաբատըլմըշ տըր։

Գրալիչա հազրէթլէրի թարաֆընտան, շու մինասիպէթլէ օգոթտուբուլան լայիհատա, Ամանեա տէվլէթլէրիյլէ, Տանիմարգա տէվլէթի պէյնինտէ սուլհ ու ասայիշին իպգասը նիյէթիյլէ, Ինկիլթէրրա տէվլէթի, Ֆրանսա, Բուսիա վէ Շվեդա տէվլէթլէրիյլէ պիրլիքտէ չալըշմըշ իսէաֆ, պիր նէթիճէյի խայրիյէյէ մուվաֆֆագ օլամամըշ տըր։

Գէզալիք լայիհատա, Ինկիլթէրրա, Ֆրանսա, Ավսթրիա, Բուսիա, Իրուսիա վէ Իթալիա տէվլէթլէրի թարաֆընտան զուհուրա կէլէն զայրէթին սէմէրէսի օլարագ, Տէվլէթի ալիյէ իլէ Մէմլէքէթէյնի պէյնինտէ տէրքեար օլան պազը մէսալիհ, պիր սուրէթի հասէնէտէ թէսվիյէ օլունապիլմիշ տիր։

—Ամերիգատէ գավզա տէվամ իթմէքտէ օլտուղու հալտէ, իքի թարաֆ տախի պիրպիրինին մագարրը հիւքիւմէթինի զապթ իթմէյէ ջըզըշմըշ, վէ իքիսինին ասկէրի տախի, զապթ իտէճէքլէրի մէմլէքէթլէրէ, եագընդն կէլմիշլէր իտի, պու տէֆա ալընան պազը հավատիսէ նազարէն, ճիմհուր թարաֆը ասկէրի, գոնֆէտէրէ թարաֆը մագարրը հիւքիւմէթի անախթարը կիպի օլան Ռէթրոսպուրկ շէհրինի զապթ իթմիշ տիր։ Վէ էկէր շու հավատիս սահիհ իսէ, Բիշմնտ շէհրինի տախի եագընտա զապթ իտէճէքլէրի իհթիմալտէն տիր։

—Պիր վագըթտան պէրու Ֆրանսա Իմբէրաթօրու հազրէթլէրի Ալիշի գաբլըճալարընտա օլուպ, պու տէֆա սապգ մալիյէ նազարը տէվլէթլու Ֆաղը Մուսթաֆա բաշա հազրէթլէրի տախի օրայա ադամլարինտէ, Իմբէրաթօր հազրէթլէրիյլէ պիր իքի սաաթ գատար կէօրիւշմիւշլէր, վէ պիր ախշամ, օլունան տավէթ իւզրէ պիրլիքտէ թամամ իթմիշլէր, վէ մալիյէ նազարը միսիս Ֆուլտ ճէնապլէրի սօլ թարաֆլարընտա օթուրտուգլարը հալտէ, բաշայի միւշարիլէյհ հազրէթլէրի տախի սաղ թարաֆլարընտա օթուրմուշլար, վէ իհթիրամաթը ֆայիգա կէօրմիւշլէր տիր։

Բաշայի միւշարիլէյհ հազրէթլէրինին, պու կիւնլէրտէ Իսթանպօլա ավտէթ իտէճէքլէրի հավատիսէն տիր։

—Պու սաղը կիւն Ալիէնատան էքիմիշ վէ չարշէմպէհ կիւն Իսթանպօլա կէլմիշ օլան պիր թէլէկրաֆ նազարէն, Տանիմարգա տէվլէթիհ էֆէնտի, Հօլշթայն, վէ Էվանպուրկ տուգալըղլարընը, միւլհազ պուլունանտալարըյլա պէրապէր, Ամանեանընդն պիւյիւք տէվլէթլէրինէ թէրք իթմէսի իլէ, ագա օլունան միսալահա քեսաղըրը, թարաֆէյնտէն իմզալանմըշըր։

—Պավիերա գրալը հազրէթլէրինին թէպտիլէն սէյեահաթա չըգարագ, իքի սէնէ գատար կէզիպ տօղաշաճաղը հավատիսաթտան տըր։

—Էֆղանիսթան էմիրի յէ, քէնտի գաբընտալը պէյնինտէ պիր գավզա զուհուրա կէլմիշ վէ թարաֆէյնտէ 30պին ասկէր պուլունտուգու հալտէ, գավզայա պաշանըլարգտա, էմիրի միւշարիլէյհին պիրատէրի իքի պին նէֆէր ասկէր թէլէֆիսիպ, վէ տէօրթ պին նէֆէր տախի էսիր պրագարագ հէնիլմիշ տիր։

Հինախթանընդն պիր իքի գապիլէլէրի պէյնինտէ, Ինկիլիզլէրէ գարշը իսանէ չըգըմագ իւզրէ նիյէթ վէ հազրըլըգ պուլունտուղու հավատիսէն տիր։

—Ռիտուէտէն եազըլըղընա նազարէն, Ամէմ բէօրֆէզլինտէ վուգուա կէլէն պիր ֆուրթունատա, 70 գրթա թիւճճար թէքնէսի իլէ, 600 նէֆէր քէսան, թէլէֆ օլմուշլար արը։

—Իրն քիւչիւք պիր շէյատէն տախի պիւյիւք գաղա տօղապիլիր։

Պաղէթանընդն պիրիսինտէ օղունտուղունա կէօրէ, օն սէքիզ եաշընտա գըզըն պիրիսի, իքի էլէրիյլէ պիր չօճուղուն պաշընտան թուրթարագ, սէվմէք նիյէթիյլէ եօգարու տօղրու գալտըրարգտա, զէվալը չօճուղուն պզմնունտա պիր տամար եախսա պաշգա պիր շէյ գըրըլըր, վէ պիրտէ պագար քի մասում էօլմիշ տիւր։

—Թէօրէքէլէր հագգընտա տույղու վէ սատապաթա տայիր, բէք չօգ էյլէրնագլ օլունա կէլտիկի միսիլու, պու տէֆա պիր աճայիպ հալ տահա վուգու պուլմուշ տուր։

Թէօրէյին պիրիսինին սահիպի վէֆաթիթաքտէ, քէօրէյին կէօզլէրինին ֆէրի գարարը, վէ թիւյլերի տիքիլիր, վէ պաշլար կիտիպ Հէնազէնին եիւզլէրին վէ էլլէրին եալամայա։ Հէնազէ գալտըրըլըր, լաքին քէօրէք մէրհումտն եախթալընտան պաշգա եէրէ կիթմէտիքտէն պաշգա, հիչ պիր շէյ եէմզ, վէ պիր գաչ կիւն սօնրա անընն տախի էօլտիկիւ կէօրիւլիւր։

—Փարիստէ հիւքիւմէթ թարաֆընտան թուրթուլան տէֆթէրէ կէօրէ, 1862 սէնէսինտէ 52,312 չօճուգ տօղմուշ, վէ պունլարտան անճագ 37,721 նէֆէրի ենիքահ մահսուրու օլուպ, 14,591ի իսէ, հարամզատէլիք մէյվէսի իմիշ։

Օլ սէնէ օլունան թախրիրաթտա, շէհրի մէզպուրատա, 1,698,141 նուֆուս վար իտուկի անլաշըմըշ տըր։

—Ամերիգատէ գավզա տէվամ իթմէքտէ օլտուղու հալտէ, իքի թարաֆ տախի պիրպիրինին մագարրը հիւքիւմէթինի զապթ իթմէյէ ջըզըշմըշ, վէ իքիսինին ասկէրի տախի, զապթ իտէճէքլէրի մէմլէքէթլէրէ, եագընդն կէլմիշլէր իտի, պու տէֆա ալընան պազը հավատիսէ նազարէն, ճիմհուր թարաֆը ասկէրի, գոնֆէտէրէ թարաֆը մագարրը հիւքիւմէթի անախթարը կիպի օլան Ռէթրոսպուրկ շէհրինի զապթ իթմիշ տիր։ Վէ էկէր շու հավատիս սահիհ իսէ, Բիշմնտ շէհրինի տախի եագընտա զապթ իտէճէքլէրի իհթիմալտէն տիր։

—Պիր վագըթտան պէրու Ֆրանսա Իմբէրաթօրու հազրէթլէրի Ալիշի գաբլըճալարընտա օլուպ, պու տէֆա սապգ մալիյէ նազարը տէվլէթլու Ֆաղը Մուսթաֆա բաշա հազրէթլէրի տախի օրայա ադամլարինտէ, Իմբէրաթօր հազրէթլէրիյլէ պիր իքի սաաթ գատար կէօրիւշմիւշլէր, վէ պիր ախշամ, օլունան տավէթ իւզրէ պիրլիքտէ թամամ իթմիշլէր, վէ մալիյէ նազարը միսիս Ֆուլտ ճէնապլէրի սօլ թարաֆլարընտա օթուրտուգլարը հալտէ, բաշայի միւշարիլէյհ հազրէթլէրի տախի սաղ թարաֆլարընտա օթուրմուշլար, վէ իհթիրամաթը ֆայիգա կէօրմիւշլէր տիր։

Բաշայի միւշարիլէյհ հազրէթլէրինին, պու կիւնլէրտէ Իսթանպօլա ավտէթ իտէճէքլէրի հավատիսէն տիր։

—Պու սաղը կիւն Ալիէնատան էքիմիշը վէ չարշէմպէհ կիւն Իսթանպօլա կէլմիշ օլան պիր թէլէկրաֆ նազարէն, Տանիմարգա տէվլէթիհ էֆէնտի, Հօլշթայն, վէ Էվանպուրկ տուգալըղլարընը, միւլհազ պուլունանտալարըյլա պէրապէր, Ամանեանընդն պիւյիւք տէվլէթլէրինէ թէրք իթմէսի իլէ, ագա օլունան միսալահա քեսաղըրը, թարաֆէյնտէն իմզալանմըշը